

Kulturdepartementet

Statens institutionsstyrelse
Box 30224
104 25 Stockholm

Uppdrag till Statens institutionsstyrelse att utveckla det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism

Regeringens beslut

Regeringen uppdrar åt Statens institutionsstyrelse (SiS) att fortsätta genomföra insatser för att stärka det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism inom de särskilda ungdomshemmen. Arbetet ska bygga vidare på de behov som myndigheten identifierade i sin kartläggning av metoder och arbetssätt som kan användas för att förebygga våldsbejakande extremism inom de särskilda ungdomshemmen (dnr Ku2016/01401/D). Därutöver ska SiS förstärka arbetet med demokrati och mänskliga rättigheter inom ramen för SiS skolverksamhet. Myndigheten ska i genomförandet av uppdraget ta hänsyn till de behov som dels SiS personal och dels berörda barn och unga samt deras föräldrar identifierar i arbetet mot våldsbejakande extremism.

Uppdraget ska genomföras med ett tydligt fokus på att säkerställa barns behov och barnets rättigheter. Mot bakgrund av att flickor och pojkar, unga kvinnor och unga män, påverkas av eller är involverade i våldsbejakande extremism på olika sätt är det viktigt att myndigheten beaktar ett jämställdhetsperspektiv i arbetet, t.ex. genom att uppmärksamma de maskulinitetsnormer som kan råda i berörda grupper.

SiS ska inom ramen för uppdraget samråda med den nationella samordnaren för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism, Socialstyrelsen, Forum för levande historia, Statens medieråd, Statens skolverk, Barnombudsmannen, Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Nämnden för statligt stöd till trossamfund, Kriminalvården, Polismyndigheten, Säkerhetspolisen och Sveriges Kommuner och Landsting. Eftersom genomförandet av uppdraget kan kräva internationell expertis samt kunskap om specifika frågor från olika

forskningsfält ska SiS vid behov även samverka med andra relevanta aktörer och forskare inom och utom Sverige.

Uppdraget ska redovisas till Regeringskansliet (Kulturdepartementet) tillsammans med en ekonomisk redovisning senast den 18 maj 2018. Av redovisningen ska framgå vilka åtgärder som har vidtagits inom ramen för uppdraget och på vilket sätt ett långsiktigt förankrat arbete mot våldsbejakande extremism har säkerställts inom myndigheten. SiS ska lämna en delredovisning senast den 15 maj 2017 i vilken ska framgå vilka åtgärder som myndigheten hittills har vidtagit.

SiS får för uppdragets genomförande använda 200 000 kronor under 2016. Kostnaderna ska belasta utgiftsområde 1, anslaget 6:1, anslagspost Värna demokratin – del till Kammarkollegiet. Medlen för 2016 utbetalas engångsvis efter rekvisition till Kammarkollegiet senast den 14 november 2016. Regeringen avser att för uppdragets genomförande även besluta om 1 200 000 kr för 2017 och 500 000 kr för 2018 under förutsättning att riksdagen anvisar medel för ändamålet. Den totala kostnaden för uppdraget under 2016-2018 beräknas således uppgå till 1 900 000 kronor.

Medel som inte utnyttjas ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 10 mars 2017 respektive den 18 maj 2018. Rekvisition, återbetalning och ekonomisk redovisning ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Skälen för regeringens beslut

Våldsbejakande extremism är ett allvarligt problem för demokratin. Våldet som extremistiska grupper använder och legitimerar som en politisk metod utmanar och hotar det demokratiska samhället.

Sverige har ratificerat FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen) och det fakultiva protokollet vid indragning av barn i väpnade konflikter som stadgar att barnets grundläggande rättigheter även gäller i en väpnad konflikt. Genom konventionen och det fakultiva protokollet har Sverige förbundit sig att vidta alla genomförbara åtgärder för att barn bl.a. inte ska rekryteras till eller användas i väpnade konflikter samt att barn ska ges stöd för rehabilitering och återanpassning i samhället.

Regeringen har förstärkt det förebyggande arbetet mot våldsbejakande extremism och terrorism (skr. 2014/15:144, skr. 2014/15:146). Detta arbete vidareutvecklas nu. I juni förlängde regeringen den nationella samordnarens uppdrag till och med januari 2018 (dir.2016:43). Förlängningen innebär en fördjupning av uppdraget där samverkan med myndigheter och kommuner som utvecklar sitt arbete är en central del.

Erfarenheter från andra länder visar att slutna miljöer kan utgöra en grogrund för radikaliserings. I Sverige finns exempel på där grunden för ett omhändertagande enligt lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) varit våldsbejakande islamistisk extremism eller att personer dömts till sluten ungdomsvård för gärningar med extremistiska kopplingar. I april 2015 gav regeringen därför SiS i uppdrag att kartlägga metoder och arbetssätt som kan användas i arbetet för att förebygga våldsbejakande extremism inom myndighetens särskilda ungdomshem (dnr Ku2015/01386/D).

I redovisningen av uppdraget (dnr Ku2016/01401/D) framkommer att endast ett mindre antal ungdomar finns placerade på myndighetens institutioner på grund av beteenden kopplade till våldsbejakande extremism. Myndigheten uppskattar dock att utvecklingen i världen när det gäller extremism och terrorism sannolikt kommer att innebära att placerade ungdomar med intresse för, och engagemang i, våldsbejakande extremistiska rörelser kommer att öka under de närmaste åren. Mot bakgrund av detta bedömer SiS att myndighetens personal behöver utbildning om våldsbejakande extremism, bland annat om rörelsernas uttrycksätt och symboler.

SiS lämnar ett antal förslag för att stärka sitt förebyggande arbete, bl.a. att upprätta en kvalitetssäkrad process vid anlitan av trosföreträdare, testa ett screeninginstrument för att identifiera ungdomar med en våldsbejakande extremistisk problematik, närmare belysa flickors situation på detta område samt testa ett samtalsstöd för att kunna föra strukturerade samtal om våldsbejakande extremism. I redovisningen påtalas även behovet av insatser inom ramen för den skolverksamhet som SiS bedriver för de ungdomar som är placerade på de särskilda ungdomshemmen. Bl.a. konstateras att arbetet med elevernas demokratiska färdigheter liksom arbetet med källkritik kan stärkas.

Att främja demokratisk medvetenhet och alla människors lika värde och rättigheter kan minska grogrunderna för antidemokratiskt beteende, våldsbejakande ideologier och radikaliserings hos en individ. Internet och sociala medier är idag en viktig kanal för våldsbejakande extremistiska grupper för spridande av material som glorifierar deras budskap. En viktig del i det förebyggande arbetet är att förse barn och ungdomar med medie- och informationskunnighet vilket stärker deras förmåga att ifrågasätta och kritiskt granska bl.a. antidemokratiska och våldsbejakande budskap.

Flera myndigheter har särskilda regeringsuppdrag och genomför insatser som på olika sätt kan ha relevans för åtgärder inom SiS skolverksamhet. Forum för levande historia har till och med 2019 i uppdrag av regeringen att genomföra utbildningsinsatser om olika former av rasism och intolerans i historien och i dag. Statens medieråd har i uppdrag att under 2016 stärka arbetet med medie- och informationskunnighet genom att

utveckla, översätta och sprida utbildningsmaterialet *MIK för mig*. Statens skolverk har deltagit i Europarådets projekt *Teaching controversial issues* som syftar till att utveckla vidareutbildningar och stödmaterial för lärare och pedagoger om hur de kan undervisa i kontroversiella ämnen såsom extremism och terrorism. SiS bör därför vid genomförandet av denna del av uppdraget ta tillvara den kunskap som finns hos bl.a. Statens skolverk, Forum för levande historia och Statens medieråd.

Uppdraget syftar till att personal inom SiS ska få tillgång till kunskap om våldsbejakande extremism och verktyg för att arbeta förebyggande. Kunskap behövs både för att motverka att ungdomar radikaliseras under tiden hos SiS och för att sätta in insatser hos de ungdomar som redan är anslutna till extremistiska grupperingar.

På regeringens vägnar

Alice Bah Kuhnke

Viktor Sjögren

Kopia till

Justitiedepartementet/PO, Krim,

Utrikesdepartementet/FN

Socialdepartementet/FST

Utbildningsdepartementet/S, GV, UF

Kulturdepartementet/DISK

Utredningen om genomförande av vissa straffrättsliga åtaganden för att förhindra och bekämpa terrorism (Ju 2014:26)

Den nationella samordnaren för att värna demokratin mot våldsbejakande extremism (Ju 2014:18)

Barnombudsmannen

Brottsförebyggande rådet

Forum för levande historia

Försvarshögskolan

Göteborgs universitet

Kammarkollegiet

Kriminalvården

Migrationsverket

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap
Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor
Nämnden för statligt stöd till trossamfund
Polismyndigheten
Socialstyrelsen
Statens medieråd
Statens skolverk
Säkerhetspolisen
Totalförsvarets forskningsinstitut
Sveriges Kommuner och Landsting